

Warszawa, dnia 8 kwietnia 2016 r.

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych
do spraw postępowań przed Europejskim
Trybunałem Praw Człowieka

elektronicznie do członków Zespołu

SPRAWOZDANIE
z posiedzenia Zespołu do spraw Europejskiego Trybunału Praw Człowieka,
które odbyło się w dniu 16 marca 2016 r.

W dniu 16 marca 2016 r. odbyło się posiedzenie Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: Zespół), powołanego Zarządzeniem nr 73 Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lipca 2007 r. z późniejszymi zmianami.

Spotkaniu przewodniczyła Pani Justyna Chrzanowska, Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (dalej: Przewodnicząca lub Pełnomocnik).

Przewodnicząca rozpoczynając posiedzenie poinformowała, iż posiedzenia Zespołu będą się zastępczo odbywały w budynku Articom Ministerstwa Spraw Zagranicznych przy Al. Szucha 21. Przewodnicząca powitała Zastępcę Rzecznika Praw Obywatelskich – Pana płk Krzysztofa Olkowicza oraz senatora Zbigniewa Cichonia. W zakresie spraw formalnych zaproponowała, aby przy omawianiu spraw, które już były przedmiotem obrad Zespołu nie przytaczać okoliczności faktycznych, a omawiać szczegółowo tylko te wyroki, które pojawiają się po raz pierwszy w agendzie posiedzenia.

I. Informacje właściwych resortów i innych podmiotów na temat postępów w realizacji poszczególnych wyroków Trybunału.

- Informacja nt. postępu prac legislacyjnych zmierzających do wykonania wyroków z grupy *Kędzior p. Polsce*, referuje: Ministerstwo Zdrowia.

Pan Sebastian Kurek, przedstawiciel MSZ poinformował, iż podczas ostatniego posiedzenia Komitetu Ministrów Rady Europy ds. wykonywania wyroków w zakresie wykonania grupy wyroków *Kędzior*, przyjęta została decyzja w której odnotowano fakt dalszego przebywania skarżących w domach pomocy społecznej (dalej: dps) oraz wezwano władze do regularnego weryfikowania potrzeby przebywania skarżących w dps. Komitet Ministrów z zainteresowaniem przyjął informację o planach zmiany ustawy o ochronie zdrowia

psychicznego i zachęcił władze do zapewnienia aby planowane zmiany umożliwiły osobom ubezwłasnowolnionym prawo do odwołania się od postanowienia o ich przymusowym umieszczeniu w dps. Jednocześnie wyraził swoje zaniepokojenie, że zmiany nie wprowadzą mechanizmu zobowiązującego władze do okresowych, automatycznych weryfikacji, mających na celu ocenę czy dana osoba przebywająca w dps nadal powinna tam pozostać. Ponadto władze polskie zostały zobowiązane do przedstawienia harmonogramu zmian legislacyjnych do 1 lipca 2016 r.

Przedstawiciel Ministerstwa Zdrowia (dalej: MZ), Pan Karol Bogusz poinformował, że w zakresie grupy wyroków Kędzior, Ministerstwo Zdrowia opracowało projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego oraz ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Wcześniej był opracowany projekt założeń do projektu ustawy, ale teraz MZ chce wystąpić do Rady Ministrów o zwolnienie z etapu założeń i od razu przystąpić do prac nad projektem ustawy. W przygotowanym projekcie przewidziano obligatoryjne przeprowadzanie badań okresowych zdrowia psychicznego oraz obligatoryjne zastępstwo procesowe osób, które mają zostać umieszczone w dps. Decyzje co do dalszych prac nad projektem zostaną podjęte w najbliższym czasie przez Kierownictwo MZ.

Przewodnicząca poprosiła przedstawicieli Ministerstwa Finansów (dalej: MF), które w dotychczasowych pracach nad założeniami sprzeciwiało się proponowanym rozwiązaniom ze względów finansowych o przychylny stosunek do projektowanej ustawy.

Przedstawiciel Ministerstwa Sprawiedliwości (dalej: MS) Pan sędzia Maciej Kiełbik odnosząc się do sprawy wskazał, iż w dniu 22 lutego 2016 r., zakończyło się przed sądem pierwszej instancji postępowanie o wydanie przez sąd opiekuńczy zezwolenia na pobyt Pana Stanisław Kędziora w dps. Postępowanie toczyło się w trybie art. 156 w związku z art. 175 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Sąd wydał zezwolenie w oparciu o opinię biegłego sporządzoną w styczniu br. Postanowienie jest jeszcze nieprawomocne, ale jest mało prawdopodobne by zostało zaskarżone. W związku z tym uzupełniony w tym zakresie zostaje postulat Europejskiego Trybunału Praw Człowieka o udział sądu w procedurze dalszego pobytu Pana Kędziora w dps. Zmierzają również ku końcowi zainicjowane po raz kolejny przez Pana Stanisława Kędziora postępowanie o uchylenie/zmianę postanowienia Sądu w Krośnie o ubezwłasnowolnieniu skarżącego. Postępowanie zostanie prawdopodobnie zakończone w kwietniu. Profesjonalny pełnomocnik skarżącego jak również jego opiekun prawny nie zakwestionowali opinii biegłych lekarzy psychiatrów z której wynika, że uczestnik ma rozeznanie w podejmowanych czynnościach życiowych i ma możliwość samodzielnego podejmowania decyzji w drobnych sprawach życia codziennego. Nie przesądzając rozstrzygnięć niezawisłego sądu można uznać, iż istnieje duże prawdopodobieństwo, że zostanie zmienione postanowienie o ubezwłasnowolnieniu na ubezwłasnowolnienie częściowe i ustanowiona zostanie kuratela. To może spowodować, że Pan Kędzior będzie mógł swobodnie opuścić dps, ponieważ nie będzie istniała podstawa prawna do umieszczenia go bez jego zgody w tym dps.

Pan płk Krzysztof Olkowicz, Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich przypomniał, że Pan Kędzior został umieszczony w dps bez własnej woli. W przedmiotowej sprawie istotne jest to żeby nie tylko opiekun prawny mógł zaskarżyć postanowienie o umieszczeniu w dps, ale także aby takie prawo przysługiwało osobie umieszczonej w dps, której sprawa dotyczy. Rzecznik wniósł tą sprawę do Trybunału Konstytucyjnego, a rząd przychylił się do tego wniosku.

Przewodnicząca potwierdziła, iż sprawa jest zawisła przed Trybunałem Konstytucyjnym i że Rząd przedstawił swoje stanowisko.

Pan sędzia Maciej Kiełbik dodał, że jest pełna zgoda co do tego, że musi istnieć podstawa prawna umożliwiająca osobie ubezwłasnowolnionej całkowicie wszczęcie procedury weryfikacji i zasadności dalszego pobytu w dps, na wzór rozwiązań wprowadzonych w 2007 r. do Kodeksu

postępowania cywilnego, który w art. 559 § 3 stanowi, że z wnioskiem o uchylenie lub zmianę ubezwłasnowolnienia może wystąpić sam ubezwłasnowolniony.

Pan sędzia Sławomir Pałka, przedstawiciel Krajowej Rady Sądownictwa zwrócił się z zapytaniem do MZ kto w przygotowywanej zmianie ustawy został wskazany jako podmiot, który miałby badać zasadność przeprowadzania badań. Jednocześnie wniósł postulat, aby kontrola sądu była konieczna jedynie w sprawach spornych dotyczących kwestii zasadności umieszczenia w dps. Sądy są przeciążone, a spraw z tego zakresu jest bardzo dużo.

Pan Marek Stańczuk, przedstawiciel Departamentu Zdrowia Publicznego w MZ poinformował, że ostatecznie projekt tego przepisu ustawy nie jest jeszcze ustalony, ale przewidziane zostało obowiązkowe przeprowadzenie badania raz na pół roku. W trakcie prac nad projektem zmian nie było przedmiotem dyskusji obligatoryjne przeprowadzenie badania zasadności umieszczenia w DPS przez sąd, ale przekaże zgłoszony postulat.

Przewodnicząca wyraziła nadzieję, iż projekt zostanie szybko przekazany do uzgodnień i prace nad nim nabiorą tempa. Zaznaczyła, że liczy na wsparcie RCL w opracowaniu kwestii szczegółowych. Dłuższe zwlekanie z wprowadzeniem zmian może spowodować negatywną rezolucję Komitetu Ministrów. Przewodnicząca podkreśliła również, iż nowe sprawy z grupy Kędzior wciąż wpływają do Departamentu. Spraw takich wpłynęło około 4-5, także nie jest to globalny problem, ale w skali kraju dotyczy to około 100 przypadków. Sprawa wykonania wyroków z grupy Kędzior jest w Komitecie Ministrów już od 2012 r., a nie jest to sprawa kontrowersyjna. Nowelizacja ustaw wymaga zatem zintensyfikowanych działań.

• Informacja nt. działań zmierzających do wykonania wyroku pilotażowego ws. Rutkowski i Inni p. Polsce, referuje: Ministerstwo Sprawiedliwości.

Przewodnicząca zaznaczyła, iż w przedmiotowej sprawie omówienia wymaga wykonanie środków generalnych, na które Rząd otrzymał 2 lata. Środki indywidualne są na bieżąco wykonywane w 591 sprawach we współpracy MSZ z MS.

Przedstawiciel Ministerstwa Sprawiedliwości, przypomniał istotę wyroku i naruszeń stwierdzonych w nim przez Trybunał. Następnie poinformował, że w MS jako resorcie odpowiedzialnym za wykonanie wyroku w lipcu 2015 r. podjęte zostały działania w celu wykonania wyroku i opracowany został wstępny projekt założeń zmiany ustawy z 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (dalej: ustawa o skardze). Projekt przewiduje uniemożliwienie sądom dokonywanie fragmentacji w ocenie czy postępowanie na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. W kwestii adekwatnej rekompensaty uzasadnione jest rozważenie wprowadzenia rozwiązań, które wprowadzałyby kwotę bazową za każdy rok przewlekłości bez zmiany dotychczasowych progów określonych w ustawie (od 2000 do 20 000 PLN) w przypadku stwierdzenia przewlekłości. Podkreśliła, że ETPCz nie kwestionował ustawy, lecz jej stosowanie. Alternatywnym rozwiązaniem mogłoby być przyjęcie minimalnej kwoty bazowej w ramach dotychczasowych progów np. 5000 zł w sytuacjach, w których występowałoby wysokie prawdopodobieństwo, że postępowanie jest przewlekłe, tj. trwa dłużej niż 5-6 lat. Na chwilę obecną w Departamencie Legislacyjnym MS trwają prace nad konkretnym rozwiązaniem. MS chce połączyć wykonanie wyroku z nowelizacją ustawy o skardze w zakresie tzw. nadmiernego formalizmu, który nie został podniesiony wprost w wyroku Trybunału, ale wynika ze statystyk dotyczących stosowania ustawy. W 2014 r. dominującym sposobem rozpoznawania spraw było odrzucanie skarg z uwagi na brak wskazania przez stronę okoliczności uzasadniających żądanie. Sądy w wielu przypadkach przyjmują obecnie literalną wykładnię przepisów domagając się od skarżących wskazania konkretnych działań bądź

zaniechań sądów lub innych podmiotów, które miały wpływ na czas trwania postępowania, określenia tych zachowań, wskazania ich czasokresu przed dopuszczeniem skargi do rozpoznania. Orzecznictwo Trybunału jest zaś w tym zakresie bardziej liberalne. Przykładowo w sprawie *Wawrzyńkiewicz p. Polsce* z 2007 r. Trybunał wskazał, że potrzebne jest podejście bardziej elastyczne niż formalne, szczególnie w przypadku skarżących, niereprezentowanych przez pełnomocnika, a postępowanie w ocenie Trybunału i jego standardów jest ewidentnie przewlekłe. Z tych powodów MS zastanawia się nad wprowadzeniem w ustawie ewentualnej możliwości złagodzenia przesłanek dopuszczalności skargi alternatywnie wprowadzenia możliwości uzupełnienia skargi w zakresie ww. braków przez skarżącego. W ramach prac wewnątrzresortowych w grudniu 2015 został przygotowany i zaakceptowany przez Kierownictwo projekt założeń do zmiany ustawy o skardze. 15 stycznia 2016 projekt założeń został przekazany do Przewodniczącego Zespołu do spraw programowania prac Rządu. 22 stycznia br. została podjęta i przekazana do MS decyzja o uzupełnieniu wykazu prac o założenia projektu ustawy pod warunkiem przekazania formularza zgłoszenia uwzględniającego połączenie zapisów już zaproponowanych z rozwiązaniami umożliwiającymi skrócenie czasu postępowania w szczególności dotyczącymi odpowiedzialności sądów, prokuratury i komorników. Od 25 stycznia 2016 r. propozycja ta była analizowana w resorcie i podjęto decyzję iż zasadne jest rozszerzenie projektu zmiany ustawy. Projekt ustawy jest obecnie w finalnej fazie opracowania. Zostanie pominięty etap przygotowania założeń. Projekt będzie przekazany do konsultacji szerokiemu gronu podmiotów, zwłaszcza przedstawicielom środowiska sędziowskiego. Bez akceptacji zmian, trudniej będzie osiągnąć założone cele.

Przewodnicząca wyraziła aprobatę, iż pomimo dwuletniego okresu na wykonanie wyroków prace są na zaawansowanym etapie. Podkreśliła, iż wyrok ten pozostaje w Komitecie Ministrów Rady Europy, co oznacza, że Rząd może w każdej chwili zostać wezwany do przedstawienia harmonogramu prac dotyczących wykonania środków generalnych. Przewodnicząca uprzedziła, że zwróci się do MS o przedstawienie harmonogramu prac.

Pan płk Krzysztof Olkowicz, wskazał, iż jedynie w ubiegłym roku do Biura RPO wpłynęło 115 spraw dotyczących przewlekłości. RPO zwracał się do MS o podjęcie działań w tym zakresie, ale otrzymał informację, iż problem przewlekłości pozostaje w sferze judykacyjnej sądów powszechnych i MS nie może w tym zakresie podejmować działań.

Pan Senator Zbigniew Cichoń wypowiadając się jako adwokat poinformował, że zauważył iż od momentu wprowadzenia obligatoryjnego przyznawania kwoty zadośćuczynienia za naruszenie prawa do rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie, pojawiła się tendencja do coraz rzadszego przyznawania przez sądy zadośćuczynienia, a w przypadku jego zasądzenia przyznawane kwoty są coraz niższe wręcz symboliczne. Wymóg wskazania przez skarżącego jakie czynności lub ich niepodjęcie przyczyniło się do przewlekłości postępowania jest niewątpliwie nadmiernym formalizmem. Dlatego krytycznie należy podejść do wprowadzenia zasady dopuszczającej możliwość wzywania przez sądy do uzupełnienia skargi, bo sądy będą wzywały do uzupełnienia drobnych braków. Przyjęta powinna być przyjęta generalna zasada, że wystarczającym jest, że skarżący wskazuje jedynie, że doszło do przewlekłości postępowania, a to sąd z urzędu będzie ustalał czy faktycznie do niej doszło.

Pan sędzia Maciej Kiełbik przyznał, iż istnieje możliwość ograniczenia niezbędnych elementów skargi do samego stwierdzenia, że skarżący nie jest zadowolony z przebiegu postępowania. Statystycznie skarga na przewlekłość postępowania jest coraz częściej stosowana, obserwuje się geometryczny wpływ skarg. W 2015 r. wpłynęło 18105 skarg do sądów powszechnych, podczas gdy w 2012 r. to było poniżej 10 000 skarg. Z tej liczby ok. 10 % skarg jest uwzględnianych. Podkreślenia wymaga, iż obowiązek przyznania kwoty sumy pieniężnej wynika

z Konwencji i orzecznictwa Trybunału. Należy dążyć do tego, aby wysokość przyznawanych kwot była adekwatna.

Pan dr Grzegorz Borkowski, przedstawiciel Krajowej Rady Sądownictwa zasugerował, aby wraz ze zmianą ustawy o skardze zastanowić się nad zleceniem Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury przeprowadzenia szkoleń w celu zapoznania sędziów odwoławczych ze standardami przewidzianymi w znowelizowanej ustawie.

Przewodnicząca poinformowała uczestników posiedzenia, że zawista jest obecnie sprawa *Kowalczyk p. Polsce* dotycząca nadmiernego formalizmu w postaci opłaty 100 PLN za wniesienie skargi. Rząd przedstawił swoje stanowisko w którym stwierdził, że nie doszło do naruszenia Konwencji i skarga jest bezzasadna, prawo do sądu nie jest prawem bezwzględny, a kwota 100 PLN nie wydaje się kwotą nadmierną.

- Informacja nt. postępu w realizacji wyroku ws. Grabowski p. Polsce, referuje: Ministerstwo Sprawiedliwości.

Pani sędzia Beata Wilkołek, przedstawiciel Ministerstwa Sprawiedliwości, krótko streściła stan faktyczny sprawy, przypominając, że Trybunał stwierdził naruszenie art. 5 § 1 i 5 § 4 Konwencji w związku z przedłużaniem pobytu nieletniego skarżącego w schronisku dla nieletnich bez prawomocnego postanowienia sądu oraz brakiem możliwości skutecznego zakwestionowania faktycznego pozbawienia wolności. Poinformowała, że w MS procedowany był projekt założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz niektórych innych ustaw. Prace nad projektem zostały wstrzymane na etapie uzgodnień międzyresortowych z uwagi na wybory do parlamentu i oczekuje obecnie na dalsze decyzje. MS prowadzi obecnie działania nadzorcze nad sądami powszechnymi. Wyrok został przetłumaczony i opublikowany na stronie internetowej MS. Informacja o wyroku ETPCz została przesłana do sądu, który rozpoznawał sprawę, a także do Prezesa sądu nadzrędnego. Nadto, przesłana została informacja do prezesów sądów apelacyjnych wraz ze stanowiskiem MS w cel ujednoczenia praktyki sądów powszechnych zgodnie ze standardami wynikającymi z orzeczenia *Grabowski p. Polsce*. MS w stanowisku zaznaczyło, że możliwa jest interpretacja obowiązujących przepisów w zgodzie z tymi standardami. W sierpniu 2015 r. MS zwróciło się z prośbą do prezesów sądów apelacyjnych o zbadanie aktualnej praktyki sądów rodzinnych odnośnie stosowania art. 27 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. Z uzyskanej ostatnio informacji zwrotnej wynika, że praktyka sądów w okresie po wydaniu wyroku w sprawie *Grabowski p. Polsce* jest zadowolająca, jednak wciąż istnieją rozbieżności w orzekaniu. Widać tendencję orzekania w kierunku zgodnym z orzeczeniem Trybunału. Standardy Konwencji są przestrzegane w większości sądów. Departament uznał za zasadne skierowanie wystąpień do konkretnych jednostek sądów w których dochodzi do niewydawania postanowień o przedłużeniu pobytu nieletniego w schronisku i tym samym naruszania standardów Konwencji i będzie monitorować działania tych sądów. Zaniepokojenie wywołała niejednolita praktyka sądów. 1 stycznia 2016 r. weszło w życie rozporządzenie MS, które miało wymusić jednolitą praktykę. Na podstawie §§ 242 i 243 Regulaminu urzędowania sądów powszechnych z dnia 23 grudnia 2015 r. wprowadzony został obowiązek wydania przez sąd rozstrzygnięcia w zakresie wskazanym w art. art. 27 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz obowiązek aby wydane postanowienie w przedmiocie przedłużenia pobytu nieletniego w schronisku dla nieletnich przesyłać do administracji schroniska. Te unormowania powinny spowodować, że praktyka orzekania przez sądy rodzinne będzie zgodna ze standardami wynikającymi z wyroku *Grabowski p. Polsce* i będzie można uznać że nastąpiło wykonanie wyroku bez konieczności zmiany ustawy.

Przewodnicząca zwróciła uwagę, że zmiana praktyki może być długotrwałym procesem.

Pani sędzia Wilkołek dodała, że projekt zmiany ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich jest bardzo obszerny i dlatego będzie to długotrwały proces legislacyjny. Może zmianę art. 27 uda się wyodrębnić do osobnego projektu ustawy ale na razie trwają uzgodnienia wewnątrzresortowe.

Pan sędzia Sławomir Pałka, przedstawiciel Krajowej Rady Sądownictwa zwrócił uwagę, iż działania nadzorcze MS mogą być o tyle nieskuteczne, że nadzór nie ma nic wspólnego z merytoryczną oceną prowadzonych postępowań. Stroną postępowania jest prokurator, a skoro od niedawna Minister Sprawiedliwości jest Prokuratorem Generalnym, to działania należy przeprowadzać drogą procesową, a nie drogą nadzoru.

Przedstawiciel Ministerstwa Sprawiedliwości dodała, iż działania nadzorcze nie są działaniami ingerującymi w rozstrzygnięcie sądu. Działania nadzorcze związane są również z postępowaniami przed Trybunałem i MS oddziałuje na praktykę orzeczniczą sądów upowszechniając orzeczenia Trybunału i przedstawiając własną interpretację obowiązujących przepisów prawa.

Przewodnicząca zaznaczyła, że ze względu na wagę naruszenia bardzo pożądane byłyby rozwiązania legislacyjne. Wyraziła również nadzieję, iż nowelizację art. 27 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich uda się przeprowadzić w ramach odrębnej ścieżki legislacyjnej. Zwróciła się również z prośbą o przekazanie MS informacji, że sama zmiana praktyki może się okazać niewystarczająca.

- Informacja na temat planów zmiany Ustawy o finansach publicznych w celu zagwarantowania ochrony kwot zasądzanych przez Trybunał przed egzekucją na rzecz Skarbu Państwa – referuje: Ministerstwo Finansów.

Pani Katarzyna Szarkowska Dyrektor Departamentu Polityki Wydatkowej Ministerstwa Finansów wyjaśniła, iż projekt ustawy jest udostępniony na stronie RCL. Projekt został przekazany do konsultacji międzyresortowych. W dniu 15 marca 2016 r. upłynął termin na składanie uwag. MSZ przedstawiło swoje stanowisko jak również z Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa wpłynęło stanowisko akceptujące. Projekt został udostępniony szerokiemu kręgowi odbiorców w celu konsultacji i w chwili obecnej nie wiadomo jeszcze jakie będzie ich stanowisko. Istnieje szansa, że do końca czerwca br. Rada Ministrów przyjmie projekt, ale wszystko zależy jeszcze od uwag, które wpłyną i ilości spotkań indywidualnych z poszczególnymi resortami, które będą niezbędne.

Przewodnicząca przypomniała, iż sprawa jest istotna dla wszystkich obywateli i Skarbu Państwa oraz realizuje postulaty Komitetu Ministrów Rady Europy.

- Informacja nt. planów dot. wykonania wyroków dotyczących warunków bytowych w jednostkach penitencjarnych w zakresie zapewnienia osadzonym prywatności w kontekście wyroku ws. Szafrąński p. Polsce, wyrok z dnia 15 grudnia 2015 r. (skarga nr 17249/12) – referuje Ministerstwo Sprawiedliwości, Centralny Zarząd Służby Więziennej.

Przewodnicząca przypomniała, że w wyroku *Szafrąński p. Polsce* z dnia 15 grudnia 2015 r., Trybunał stwierdził naruszenie art. 8 Konwencji ze względu na brak odpowiedniego oddzielenia kącików sanitarnych w celach, w których osadzony był Pan Szafrąński.

Przedstawiciel Centralnego Zarządu Służby Więziennej (dalej CZSW) Pan Dyrektor Michał Zoń z Departamentu Prawnego Służby Więziennej przyznał, iż temat zapewnienia więźniom wyodrębnionych kącików sanitarnych jest trudny, albowiem dotyczy ich trwałego wyodrębnienia, tak aby nie było wątpliwości, że stanowią wydzieloną część celi. Niezbędne w tym zakresie jest

przeprowadzenie koniecznych remontów i ten proces jest prowadzony. Do końca ubiegłego roku dostosowane zostało ponad 4 500 cel. Zostało do wyremontowania jeszcze około 2 000 cel, z tym że te cele są w starych jednostkach penitencjarnych. Przeprowadzenie w nich remontu nie jest łatwe, bo nie wystarczy zbudowanie ścianek działowych, ale należy również uwzględnić takie rzeczy jak wentylacja czy też dopuszczalne obciążenie stropu. W tych 2000 cel, kąćki sanitarne są już wyodrębnione, ale chodzi o to, żeby wyodrębnienie nie budziło wątpliwości. Przeprowadzone zostanie to w ciągu najbliższych dwóch lat. Również należy przeprowadzić wyodrębnienie kąćków sanitarnych w celach jednoosobowych tak aby obecnie więźniowie mogli korzystać z nich nie w świetle kamery czy też wizjera. CZSW w pełni zgadza się z wyrokiem Trybunału. W tej sprawie nie są konieczne żadne zmiany legislacyjne. Niezbędne jest zakończenie procesu inwestycyjnego. Co roku w budżecie Służby Więziennej przewidziane są na ten cel specjalne środki.

Przewodnicząca podkreśliła, iż wykonanie wyroku w tej sprawie faktycznie nie wymaga przeprowadzenia zmian legislacyjnych. Poinformowała, iż zwróci się do CZSW o przedstawienie harmonogramu prac.

Przedstawicielka Ministerstwa Sprawiedliwości poinformowała, iż MS przetłumaczyło wyrok i umieszczono go na stronie internetowej MS. Został on przesłany do Prezesa właściwego sądu, w którym toczyła się sprawa Pana Szafrąńskiego oraz do Prezesa sądu nadzrędnego.

Pan płk Krzysztof Olkowicz zaznaczył, iż RPO w zakresie wyodrębnienia kąćków sanitarnych podejmował działania jeszcze przed wydaniem wyroku przez Trybunał. Obecnie wspólnie z CZSW trwają ustalenia nad dookreśleniem tego co znaczy „trwałe wyodrębnienie” i ustaleniem standardu w tym zakresie.

Pan Michał Zoń dodał, że te 2000 cel wymagających remontu znajduje się głównie w jednostkach penitencjarnych na terenie inspektoratu wrocławskiego (467 cele) oraz inspektoratu katowickiego (563 cele), w pozostałych inspektoratach są to przypadki jednostkowe.

Przewodnicząca wyraziła nadzieję, że do czasu zakończenia procesu remontowego orzeczenie Trybunału zostanie rozpowszechnione w sądach krajowych i problem braku wyodrębnienia kąćków sanitarnych będzie rozwiązywany na poziomie krajowym, a nie przed Trybunałem. Przypomniała również, że kwestią do rozwiązania pozostaje jeszcze kwestia pryszniców. Nie jest to sprawa dotycząca wyroku *Szafrąński p. Polsce*, ale kwestia ta może pojawić się w orzeczeniu Trybunału.

• Informacja nt. planów dot. wykonania wyroków dotyczących osadzonych „niebezpiecznych” w zakresie rutynowych kontroli osobistych – wyroki ws. Paluch p. Polsce, wyrok z dnia 16 lutego 2016 r., skarga nr 57292/10, i Świdzki p. Polsce, wyrok z dnia 16 lutego 2016 r., skarga nr 5532/10 – referuje Ministerstwo Sprawiedliwości, Centralny Zarząd Służby Więziennej.

Przewodnicząca poinformowała, iż w dwóch nowych wyrokach z dnia 16 lutego 2016 r. Trybunał zaakcentował jeszcze jeden problem dotyczący więźniów „niebezpiecznych” dotyczący kontroli osobistych. W lutym br. odbyło się spotkanie z przedstawicielami CZSW w celu omówienia jakie jeszcze środki mogą zostać podjęte w celu wykonania wyroku.

Pan Michał Zoń, przedstawiciel Centralnego Zarządu Służby Więziennej zaznaczył, że kwestia kontroli osobistych jest kwestią nową i wymaga podjęcia działań legislacyjnych. Do ubiegłego roku kontrola więźnia niebezpiecznego była przeprowadzana zawsze kiedy opuszczał celę i kiedy do niej wracał, wynikało to bezpośrednio z Kodeksu karnego wykonawczego (dalej:

kkw). Stanowiło to niedogodność dla więźnia, ale także dla funkcjonariusza służby więziennej. W wyniku wprowadzenia nowych przepisów, określone zostały przesłanki kiedy można nadać status więźnia niebezpiecznego. Komisja Penitencyjna zyskała uprawnienie do modyfikowania obostrzeń dotyczących więźnia niebezpiecznego i może samodzielnie podjąć decyzję o obowiązku przeprowadzania kontroli osobistej i wprowadzić w tym zakresie ograniczenia. Przepisy zobowiązujące do każdorazowego przeprowadzania kontroli są przepisami jeszcze z lat 60. Obecnie w jednostkach penitencyjnych jest stały monitoring i nie ma potrzeby tak częstego przeprowadzania kontroli. Na to zwrócił uwagę Trybunał w wyrokach *Paluch p. Polsce* i *Świdorski p. Polsce*. Kolejną planowaną zmianą w przepisach jest wydanie rozporządzenia do kkw w sprawie ochrony i obrony jednostek penitencyjnych. Określony w nim będzie sposób przeprowadzania kontroli osobistych. Projekt rozporządzenia jest na finalnym etapie uzgodnień wewnątrzresortowych. Przewidziane zostały w nim takie standardy jak sukcesywne przeprowadzanie kontroli polegające jedynie na częściowym rozebraniu więźnia. Analogiczne rozwiązania wprowadzone zostały w Wielkiej Brytanii oraz Francji.

Dyrektor Zoń dodał, że liczba więźniów niebezpiecznych systematycznie spada – na koniec 2015 r. było ich 156, a w 2010 było to ponad 300 więźniów. Dyrektor Generalny Służby Więziennej poinformował o wyrokach Trybunału na odprawie rocznej dyrektorów jednostek penitencyjnych. Działalność edukacyjna w tym zakresie będzie nadal kontynuowana w formie wystąpienia Dyrektora Generalnego. W celu unikania automatyzmu działania administracji więziennej w nadawaniu statusu więźnia niebezpiecznego, wprowadzono w ubiegłym roku 3 miesięczny okres weryfikacji statusu więźnia. Po 3 miesiącach przewidziana została obowiązkowa weryfikacja czy więzień nadal ma status niebezpiecznego. W tym zakresie niezbędna jest zmiana praktyki, aby przedłużenie statusu nie miało charakteru bezrefleksyjnego. Każdy przypadek przedłużenia statusu więźnia niebezpiecznego powyżej roku jest zgłaszany do CZSW i szczegółowo badany. Cały czas jednak problemem jest zbyt lapidarne uzasadnianie decyzji o nadaniu statusu więźnia niebezpiecznego jak również kar dyscyplinarnych.

Pan płk Krzysztof Olkowicz, podkreślił, że fakt znowelizowania ustawy nie oznacza, że wyrok został właściwie implementowany. Istotna jest jeszcze właściwa praktyka sądów. Zaznaczył, że wśród więźniów niebezpiecznych są osoby niepełnosprawne intelektualnie.

- Informacja nt. w realizacji wyroku ws. Potomska i Potomski p. Polsce, wyrok z dnia 29 marca 2011 r. skarga nr 33949/05, w zakresie przeprowadzenia nowelizacji ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami – referuje: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Przewodnicząca podkreśliła, że w przedmiotowej sprawie wyrok zapadł w 2011 r., a nadal pozostaje niewykonany.

Pan Łukasz Czwojda przedstawiciel Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (dalej: MKiDN) poinformował, że formalnie nie zostały jeszcze wszczęte prace legislacyjne. Kierownictwo resortu zostało poinformowane o zapadłym w przedmiotowej sprawie wyroku i wynikających z niego konsekwencjach. Rozwiązanie kwestii prawnych w Departamencie Ochrony Zabytków zostało już wypracowane i wystarczy formalnie wszcząć postępowanie legislacyjne. Ilość osób poszkodowanych jest bardzo mała, albowiem sytuacja której dotyczy orzeczenie mogła się wydarzyć tylko w poprzednim ustroju. Tym niemniej konieczność nowelizacji ustawy jest oczywista. Prace legislacyjne będą podjęte do końca tego półrocza. Pan Dyrektor Dąbrowski przedstawił optymalne rozwiązania dotyczące tej sprawy polegające na roszczeniu o wykup nieruchomości albo roszczeniu alternatywne o jednorazowe odszkodowanie. W kwestii wykonania środków indywidualnych, należy zauważyć, że Państwo Potomscy otrzymali odszkodowanie, ale w tej sprawie zachodzi konieczność podjęcia dalszych środków

indywidualnych poprzez przejęcie nieruchomości odpłatnie rzecz Skarbu Państwa, ponieważ generuje ona po stronie skarżących obowiązki. Podjęte zostały działania we współpracy z władzami samorządowymi, ale nie widać woli rozwiązania tej sprawy. Ministerstwo nie może przejąć nieruchomości i nią gospodarować tym bardziej, że jest to zamknięty cmentarz żydowski.

Przewodnicząca poinformowała, że MSZ wystąpi do MKiDN o określenie harmonogramu prac w sprawie wykonania tego wyroku. Korespondencja zostanie skierowana do wiadomości Szefowej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów oraz i Prezesa RCL. Nie sposób jest przedstawiać konstruktywne wytłumaczenie braku działań w celu wykonania przedmiotowego wyroku przed Komitetem Ministrów. Być może niezbędne jest zobowiązanie również innego resortu do wykonania wyroku Trybunału. Zrozumiałym jest problem dotyczący wykonania środków indywidualnych, lecz nie ma argumentów, które można by przedstawić na arenie międzynarodowej na brak działania w zakresie środków generalnych.

Pan płk Krzysztof Olkowicz poinformował, że RPO zwrócił się do Ministerstwa Infrastruktury i Budownictwa z zapytaniem czy są podejmowane prace nad rozwiązaniem uprawnień właścicieli prywatnych nieruchomości, które są następnie przeznaczane na cele publiczne. Ten problem jest szerszy i dotyczy nie tylko MKiDN.

II. Informacja o najnowszych rozstrzygnięciach ETPCz (w tym nt. wybranych orzeczeń ETPCz wydanych nie tylko w sprawach polskich) m. in. wyrok z dnia 9 lutego 2016 r. ws. Kosiński p. Polsce (skarga nr 20488/11), wyrok z dnia 19 stycznia 2016 r. ws. Kalda p. Estonii (skarga nr 7429/10) i wyrok z dnia 9 lutego 2016 r. ws. Meier p. Szwajcarii (skarga nr 10109/14

Przewodnicząca poinformowała, że w dniu 9 lutego 2016 r. Trybunał wydał wyrok w sprawie *Kosiński p. Polsce*. Sprawa dotyczyła wydania przepustki losowej na pogrzeb babki osoby osadzonej, Pana Kosińskiego. Skarżącemu zaproponowano możliwość wzięcia udziału w uroczystości pod warunkiem eskorty policji, jednakże nie wyraził on zgody. Sprawa rozstrzygnięta została przez Komitet, w składzie 3 sędziów ze względu na ugruntowane orzecznictwo. Trybunał wydał orzeczenie na korzyść rządu stwierdzając brak naruszenia art. 8 Konwencji, Trybunał uznał, że udział w pogrzebie pod eskortą był zgodny z obowiązującymi przepisami, realizował uprawniony cel i był środkiem koniecznym w społeczeństwie demokratycznym.

W dniu 19 stycznia 2016 r. zapadł wyrok w sprawie *Kalda p. Estonii*. Wyrok ten jest jeszcze nieprawomocny. Trybunał stwierdził naruszenie art. 10 Konwencji w zakresie naruszenia prawa do otrzymania informacji. Skarżący był osobą osadzoną i nie miał dostępu do wszystkich stron internetowych urzędów. Trybunał uznał, iż przedmiotowe ograniczenie nie było proporcjonalne. Trybunał nie postawił znaku równości pomiędzy możliwością samodzielnego poszukiwania informacji na stronie internetowej, a złożeniem wniosku o udostępnienie informacji. Sprawa ta może mieć wpływ na Polskę. Istotne w tej sprawie jest to, do jakich informacji dostęp osadzonego jest ograniczony. Przewodnicząca podkreśliła, iż MSZ w odpowiedzi na wnioski osadzonych, wysyła obecnie co najmniej kilkanaście pism tygodniowo z orzecznictwem Trybunału.

W dniu 9 marca 2016 r. wydane zostało orzeczenie w sprawie *Meier p. Szwajcarii*. Sprawa dotyczyła pracy przymusowej osoby osadzonej. Skarżący uważał, że był przymuszany do pracy, pomimo, że osiągnął wiek emerytalny przez co naruszony został art. 4 § 2 i art. 14 Konwencji. Jest to pierwsza sprawa dotycząca osiągnięcia wieku emerytalnego przez osobę osadzoną. Brak jest jednolitych standardów w tym zakresie pośród krajów członkowskich Rady Europy. Trybunał w wyniku przeprowadzonej kwerendy ustalił, że w 16 krajach (na 28 państw do których Trybunał zwrócił się z zapytaniem) więźniowie, którzy osiągnęli wiek emerytalny nie wykonują pracy

w pozostałych 12 państwach taką pracę wykonują. Trybunał uznał, że istotny jest wymiar i charakter wykonywanej pracy. W przedmiotowej sprawie osadzony pracował jedynie ok. 3 godzin dziennie – zatem wymiar pracy nie był nadmierny, a praca którą wykonywał była dostosowana do możliwości skarżącego. Trybunał uznał, iż nie doszło do naruszenia Konwencji stwierdzając. Sprawa jest istotna ze względu na Polskie sprawy zawiste przez Trybunałem, a dotyczące zatrudnienia osób osadzonych tj. sprawy *Matecki p. Polsce* dotyczącej płacy minimalnej osób osadzonych oraz sprawy *Turowski p. Polsce*, która dotyczy obowiązku odprowadzania części wynagrodzenia osoby osadzonej na Fundusz Pomocy Postpenitencjarnej i Fundusz Aktywizacji Zawodowej. Sprawy te są bardzo istotne ponieważ mogą zadecydować o warunkach pracy osób osadzonych.

III. Informacje końcowe

Przewodnicząca zaproponowała również nowy punkt stały na posiedzeniach Zespołu. Mając na uwadze, iż wykonywanie orzeczeń Trybunału jest obowiązkiem całej administracji rządowej, ale też i innych podmiotów władzy ustawodawczej i sądowniczej, niezbędne jest wykazywanie się działaniami w zakresie wykonania orzeczeń wobec społeczeństwa. W tym celu na kolejnych posiedzeniach Zespołu po 2 resorty przedstawiałyby działania generalne podejmowane przez nie, aby upowszechnić standardy Trybunału. Zaproponowała, aby na kolejnym spotkaniu jako pierwsze przedstawiły swoje działania MS i MSWiA. Chodzi o zaprezentowanie generalnego podejścia do wykonywania wyroków Trybunału np. kwestii odpowiedniego przygotowywania projektów ustaw, dobrych praktyk jakie realizowane są w tym zakresie. Należy szerzej spojrzeć na kwestię wykonywania wyroków nie tylko w kontekście zapobiegania naruszeniom już stwierdzonym, ale poprzez stworzenie odpowiednich mechanizmów w resortach zapobiegania przyszłym naruszeniom. Ponadto Przewodnicząca poinformowała, iż prawdopodobnie 14 października br. odbędzie się kolejne seminarium warszawskie. Jest to na razie data wstępna.

O terminie oraz porządku obrad następnego posiedzenia członkowie Zespołu zostaną powiadomieni w drodze elektronicznej przez Sekretarza Zespołu. W przypadku pytań proszę kontaktować się z Sekretarzem Zespołu (katarzyna.bralczyk@msz.gov.pl, sebastian.kurek@msz.gov.pl).

Justyna Chrzanowska
Pełnomocnik Ministra

Załącznik:

1. Lista uczestników posiedzenia w dniu 16 marca 2016 r.

**Uczestnicy posiedzenia Zespołu ds. ETPCz w dniu 16 marca 2016 r.,
budynek MSZ - Articom, Al. J. Ch. Szucha 21, sala im. R. Lemkina (parter), godz. 9.00-13.00**

Przewodnicząca Zespołu	Justyna Chrzanowska
MSZ DPOPC	Eliza Suchożebrska, Katarzyna Holy, Sebastian Kurek, Bartosz Soloch Aleksandra Katana
Senat RP	Zbigniew Cichoń, Senator
Ministerstwo Edukacji Narodowej	Kamil Bobel, Departament Prawny
Ministerstwo Finansów	Katarzyna Szarkowska, Dyrektor Departamentu Polityki Wydatkowej Robert Krzyśków, Zastępca Dyrektora Departament Unii Europejskiej; Anna Lipińska, Departament Polityki Wydatkowej
Ministerstwo Rozwoju	Marta Kolibabska, Departament Prawny
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Łukasz Czwojda, Departament Ochrony Zabytków
Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa	Marcin Grabek, Departament Prawny
Ministerstwo Skarbu Państwa	Małgorzata Szadkowska, Departament Reprywatyzacji i Rekompensat
Ministerstwo Sportu i Turystyki	Piotr Gałązka, Departament Prawny
Ministerstwo Sprawiedliwości	Beata Wilkołek, Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka; Maciej Kiełbik, Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka;
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	Wirginia Prejs, Departament Kontroli, Skarg i Wniosków, Zespół do Spraw Ochrony Praw Człowieka

Ministerstwo Środowiska	Dawid Wosiek , Zastępca Dyrektora Departamentu Prawnego Michał Kobyliński , Departament Prawny
Ministerstwo Zdrowia	Karol Bogusz , Departament Współpracy Międzynarodowej, Marek Stańczuk , Departament Zdrowia Publicznego
Biuro Pełnomocnika ds. Równego Traktowania	Michał Czerepiński , Biuro Pełnomocnika Rządu
Rządowe Centrum Legislacji	Joanna Knapieńska , Dyrektor Departamentu Postępowań przed Trybunałem Konstytucyjnym Aleksandra Zdunek-Drabot
Prokuratura Generalna	Agnieszka Goździk , Departament Postępowania Przygotowawczego; Beata Ziorkiewicz , Biuro Współpracy Międzynarodowej
Rzecznik Praw Obywatelskich	Płk Krzysztof Olkowicz , Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Rzecznik Praw Pacjenta	Mariusz Mamczarek , Naczelnik Wydziału Prawnego
Centralny Zarząd Służby Więziennej	Michał Zoń , Dyrektor Biura Prawnego Teresa Kujawa , Biuro Prawne
Kancelaria Sejmu	Mateusz Zreda , Biuro Analiz Sejmowych
Kancelaria Senatu	Joanna Granowska , Sekretarz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji
Sąd Najwyższy	dr hab. Małgorzata Wąsek-Wiaderek , Biuro Studiów i Analiz
Naczelny Sąd Administracyjny	Prof. Nina Półtorak , Naczelnik Wydziału Prawa Europejskiego w Biurze Orzecznictwa NSA
Krajowa Rada Sądownictwa	dr Grzegorz Borkowski , Szef Biura KRS Sławomir Pałka

**Krajowa Szkoła Administracji
Publicznej**

**Anna Kędziora,
Marta Blecharczyk**